

*A diskurzusjelölők mint humorkonstruáló
eszközök a stand-up comedyben*

Schirm Anita

SzTE, Magyar Nyelvészeti Tanszék

Előzmények

- ▶ Nemzetközi szakirodalom:

Mintz (1985), Greenbaum (1999), Sjöbohm (2008), Katayama (2009), Schwarz (2010), Rao (2011), Adetunji (2013), Yuniar (2013), Li (2014)

- ▶ Magyar szakirodalom:

Tóth (2011) - gender szempontok

Berczi (2012) - stilisztikai alakzatok

Nagy (2014, 2015) - relevanciaelméleti megközelítés

Diskurzusjelölők

pláne bizony jaja szóval hát vajon izé akár tudniillik nemhogy
bizony jaja csakhogyna egyébként tényleg elvégre hm
szóval úgymond no tulajdonképpen voltaképpen aha
hát vajon éppenséggel ugyan ugye
egyáltalán ugyebár
sőt netalán nemde lám valóban
hm lám valóban
tényleg elvégre
tulajdonképpen
voltaképpen
aha
ugye
nemhogy

Hipotézisek

1. A DJ-k hozzájárulnak a humor létrehozásához és megértetéséhez.
2. A DJ-k megkönnyítik a humoros rész felismerését.
3. A DJ-k számos beszélői attitűdöt képesek kifejezni.
4. A spontán beszéd leggyakoribb DJ-je, a *hát* (Dér-Markó 2007: 63) a stand-upban is gyakori.
5. Lesznek olyan DJ-k, amelyek nagy száma a stand-up műfajával és a humor kreálásával magyarázható.

Korpusz, módszer

Elméleti keret: diskurzuselemzés

Korpusz: 133,5 percnyi magyar stand-up comedy

Fellépők: Csenki Attila, Fábry Sándor, Felméri Péter, Kiss Ádám, Kormos Anett, Kovács András Péter, Kóhalmi Zoltán, Varga Ferenc József

S01E01, S01E04

Kabaré/Oktatás/1.+2.rész

A stand-up comedy jellemzői

(Mintz 1985, Malmberg 1992, Greenbaum 1999,
Sjöbohm 2008)

nincsenek díszletek, középpontban a mondandó áll

rövid, humoros történeteket mesél az előadó

spontánnak tűnik, ám gondosan megtervezett

dinamikus műfaj: a közönség előtt konstruálódik

A stand-up comedy jellemzői

(Mintz 1985, Malmberg 1992, Greenbaum 1999,
Sjöbohm 2008)

E/1-es előadásmód: személyesség + hitelesség

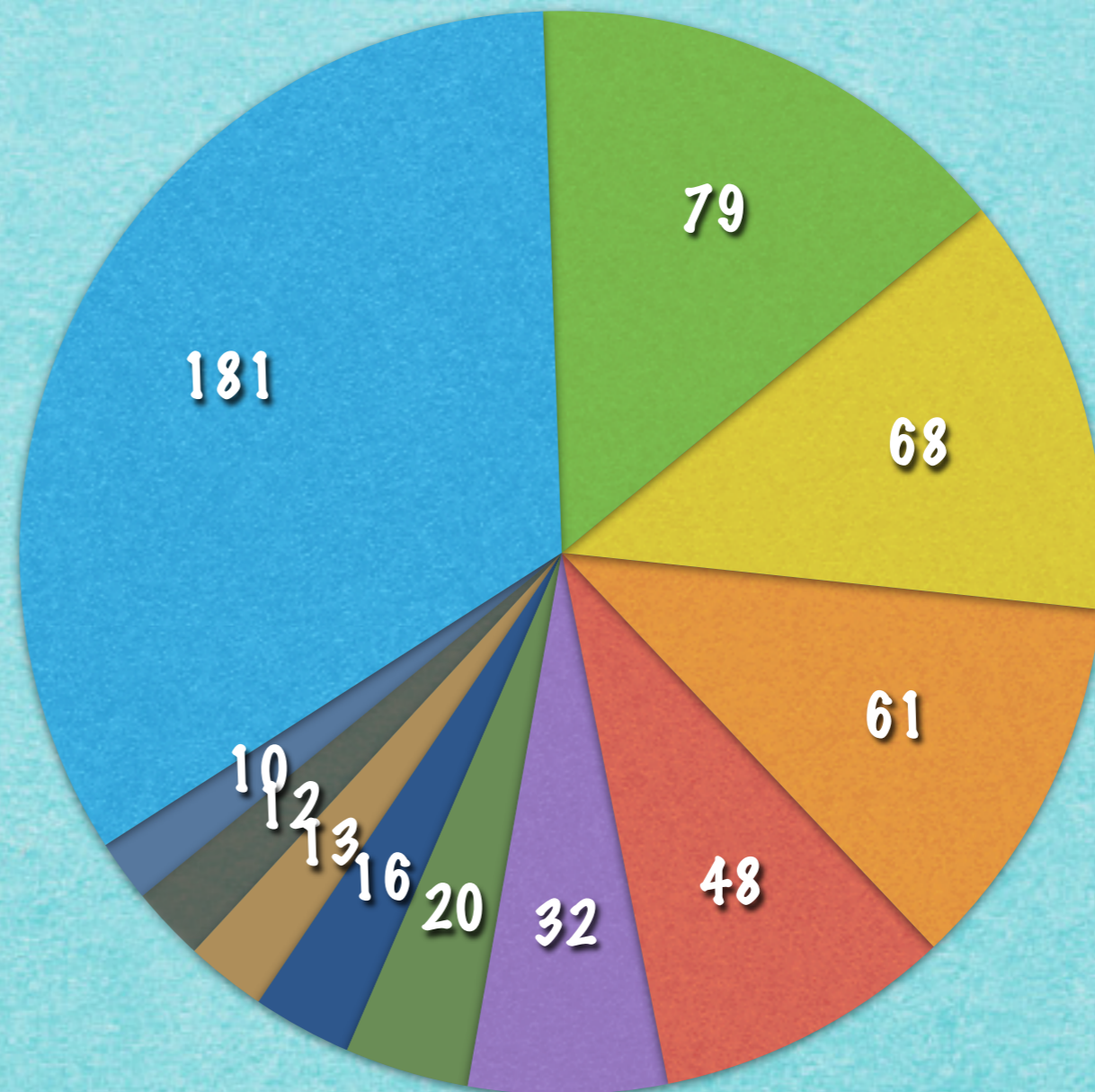
inherensen retorikai diskurzus (Greenbaum 1999: 33)
célja: szórakoztatás + meggyőzés

szoros a kapcsolat az előadó és a közönség közt

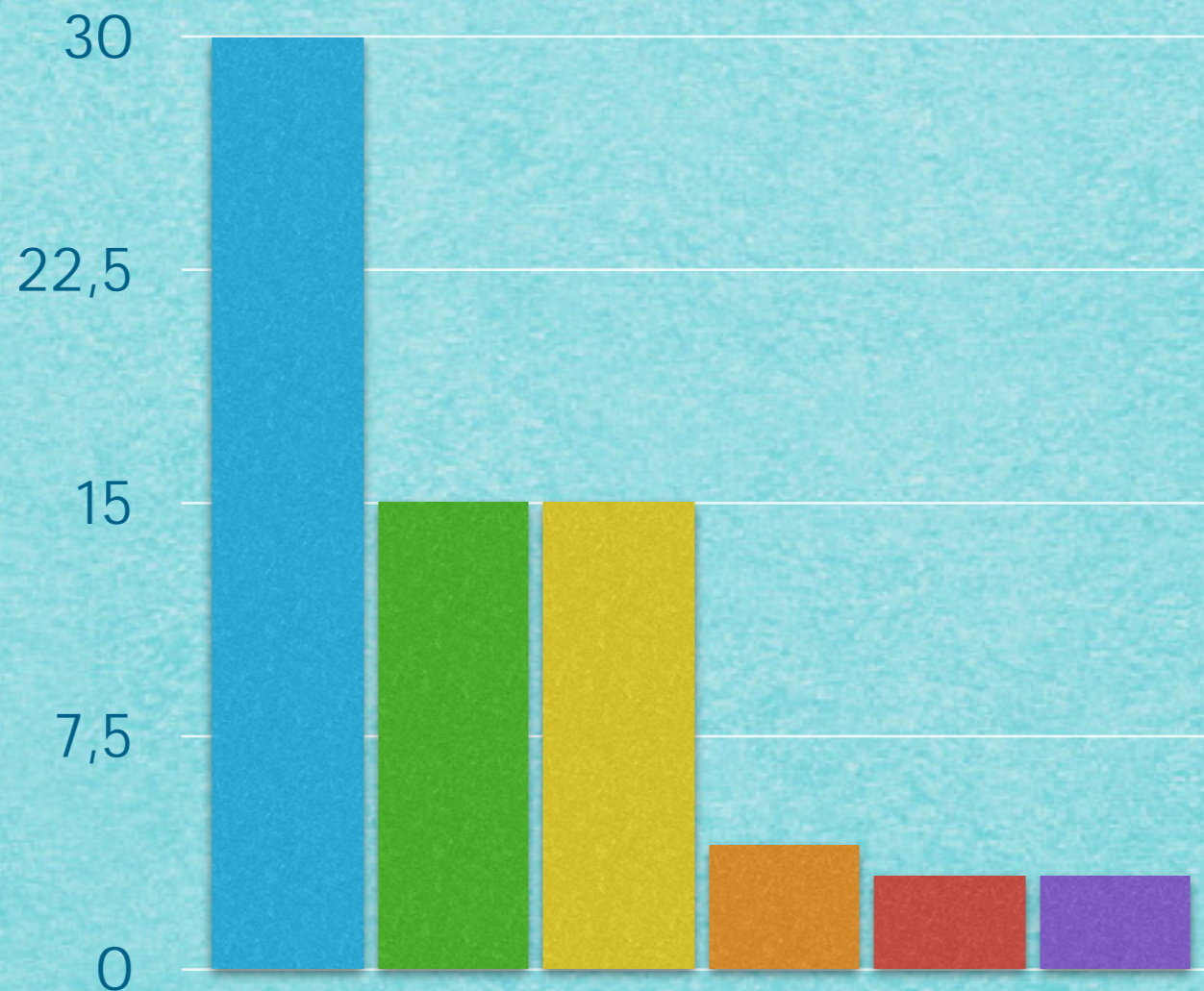
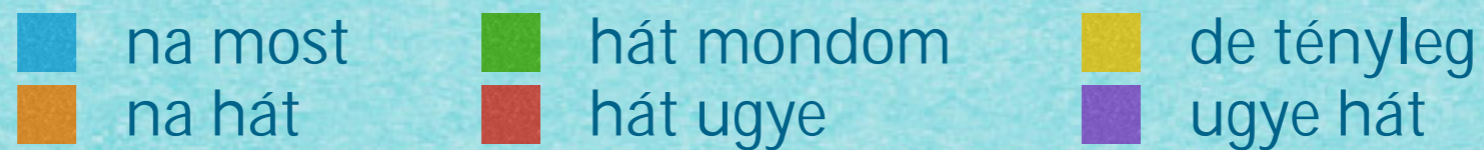
monologikussága ellenére is dialogikus

A DJ-k megoszlása a korpuszban

- hát
- ugye
- na
- mondom
- ilyen
- tényleg
- úgyhogy
- mondjuk
- szerintem
- baszd meg
- érted

A korpusz leggyakoribb DJ-kollokációi

A DJ-k funkciói a korpuszban

szövegszervezés: *na, szóval, hát, egyébként, illetve*

logikai viszony jelzése: *hát, szóval, tehát*

mondanivaló továbbvitele: *no*

közöniséggel való kapcsolattartás: *érted*

attitűdjelző szerep: vélemények jelzése: *szerintem*

a csattanó előrejelzése: *ugye, ilyen*

a humoros rész utólagos magyarázata: *érted, ugye*

a spontánság érzetének keltése: *hát*

A hát funkciói a stand-upban

gazdag jelentéshálózat

- ▶ megakadásjelenség
- ▶ hezitáció, gondolkodás
- ▶ mondanivaló továbbvitele
- ▶ új történet elkezdése
- ▶ témaváltás
- ▶ logikai viszony jelzése
- ▶ beszélői attitűd kifejezése
- ▶ csattanó előre jelzése
- ▶ udvariassági elem
- ▶ evidencialitás

...

Én rohadtul meglepődnék, mennék haza ott ülne a konyhában Gesztesi Károly, meg Lagzi Lajcsi, tehát nem is. Erős pistát már elhasználták és épp így i innák le a befőttről a levet, **hát** mondom. **Hát** milyen érdekes lenne, vacsora Norbinál. Tehát ő főzne, éhes maradsz. Mer ő Rubint Rékán látszik, hogy őt koplaltatják, de dolgoztatják, tehát ne, de nem? Na **hát** neki nem kopog a szeme, becsönget. És Norbi valószínűleg wokból főzne, Rubint Rubint Réka meg különleges fogszerkezetének köszönhetően evőeszköz nélkül enné meg a wok tartalmát, nem, **hát** olyan mosolya van, hogy zabért kiált. De komolyan mondom. **Hát** még régebben fényképezték a Playboyban egy lóval, **hát** nagyon sokat segített, hogy kin van az a tangabugyi.

(Kovács András Péter, Showder Klub 1. évad 1. rész, 07:48-08:43)

A múltkor odaérkezek egy **ilyen** puerto ricoi családhoz és a kis karonülő gyerek rám néz, mondja az anyjának: Dikk, ki ez, he? Mondom azért korán kezdi. Amúgy nagyon aranyosak szoktak lenni a gyerekek.

Az interneten olvastam, hogy Pákónak megszületett a 25. gyereke – most mondtam egy számot, nem tudom –, és ööö meg van ijedve, mert fehér. De azt mondta: - Semmi baj, bebarnul. Pákó így gondolkozik. Hát ez egy gyerek, nem egy faszekrény, de tényleg, tehát... Jó, hogy nem teszed ki a napra, egy-másfél évre, **érted?**

Amit én még szeretnék, az Zuschlag Jánosnál vacsora, tehát. Rácsos linzer. Csúsztatott szappan, **ugye**. Mit lehessen tudni. De nem. Cininél volt múltkor a vacsora, akinek **hát ugye** börtönéből szabadult sas lelke már másfél éve túl van ezeken a megpróbáltatásokon.

Multimodális egyértelműsítés: folyamatban

Előzmények: Abuczki (2014): *mondjuk, ugye, amúgy*
Csúry (2015): francia jelölők koherenciaviszonyai

A vizsgálat aspektusai: szünet, időtartam, hangsúly, hanglejtés,
tekintet, arcmimika, kézgesztusok

magyarázó *hát* kézgesztussal

töprengő *hát* fejkimarással

Összegzés

a DJ-k a stand-upban is fontosak

műfajfüggetlen használat: textuális + attitűdjelző funkciók

műfajfüggő használat: segítenek a humor létrehozásában és megértésében

a közönség számára referenciapontként és értelmezési keretként szolgálnak és irányítják a humor feldolgozását

További kutatási irányok

- (i) Korpusz bővítése: előadók tekintetében heterogénebbre
- (ii) ELAN-os elemzés befejezése, az eredményeknek Abuczki 2014-gyel és Csúry 2015-tel való összevetése
- (iii) Kódolók bevonása a vizsgálatba (inter-rater agreement) Cohen-kappa/Krippendorff-alfa v. Fleiss-kappa használata
- (iv) A stand-up comedy műfajának egyéb szempontok szerinti elemzése

Köszönöm a figyelmet!

